

УДК 338.47

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2019-5.23>

Гречан П.Ю.

аспірант кафедри менеджменту,
Національний транспортний університет

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню рівня активності інноваційної діяльності підприємств автомобільного сектору транспортної галузі економіки України. Встановлено, що підприємства автомобільного транспорту відіграють вагомую роль у розвитку як окремих галузей, так і національної економіки загалом. Виявлено тісний взаємозв'язок між розвитком автотранспортних підприємств та їх інноваційною активністю. Проаналізовано напрями впровадження інновацій на підприємствах та їх інтенсивність. Проведено аналіз інноваційної активності протягом 2007–2018 років, результати якого дали змогу прослідити її основні тенденції та виявити закономірності розвитку. Обґрунтовано сучасні проблеми, що перешкоджають впровадженню інновацій підприємствами автотранспортної галузі на загальнодержавному рівні та рівні підприємств галузі.

Ключові слова: інновації, інноваційна активність, транспортна галузь, автотранспортні підприємства, активізація інноваційної діяльності.

ИННОВАЦИОННАЯ АКТИВНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ АВТОМОБИЛЬНОГО ТРАНСПОРТА В УКРАИНЕ

Гречан П.Ю.

Статья посвящена исследованию уровня активности инновационной деятельности предприятий автомобильного сектора транспортной отрасли экономики Украины. Установлено, что предприятия автомобильного транспорта играют большую роль в развитии как отдельных отраслей, так и национальной экономики в целом. Определена тесная взаимосвязь между развитием автотранспортных предприятий и их инновационной активностью. Проанализированы направления внедрения инноваций на предприятиях и их интенсивность. Проведен анализ инновационной активности в течение 2007–2018 годов, результаты которого позволили проследить ее основные тенденции и выявить закономерности развития. Обоснованы современные проблемы, которые препятствуют внедрению инноваций предприятиями автотранспортной отрасли на общегосударственном уровне и уровне предприятий отрасли.

Ключевые слова: инновации, инновационная активность, транспортная отрасль, автотранспортные предприятия, активизация инновационной деятельности.

INNOVATION ACTIVITY OF MOTOR TRANSPORT ENTERPRISES IN UKRAINE

Grechan Pavlo

The article is devoted to the study of innovation activity level of enterprises in the automotive sector of the transport industry of the Ukrainian economy. It has been established that motor transport enterprises play a great role in the development of both particular industries and the national economy. Their contribution to country's gross domestic product makes up more than 6%. At the same time, the share of revenue of motor-transport enterprises in the total revenue of the transport industry in recent years exceeds 40%. The study revealed the connection between the strategic development of the motor-transport enterprise and its innovative activity, as it is the major factor for such development. During the analyzed period, the share of motor-transport companies that developed innovations exceeded 16%. At the same time, the share of enterprises that introduced innovations is critically small: during the analyzed period, it decreased from 10.2% to 8.8%. Effective operations of motor-transport enterprises in domestic and foreign markets is possible only on the basis of ensuring their strategic development, which is based on increasing innovative activity, that requires usage of appropriate incentives. Main innovations implementation directions and their intensity are analyzed. Such areas as technics, management and marketing are characterized by low intensity, while technology, production, people management and social sphere are very low intensity. The results of the innovative activity analysis for the period of 2007–2018 allowed us to trace its main trends and identify patterns of development. Actual problems that impede the innovations of enterprises in the automotive sector are justified. At the national level, this is an ineffective support for the development of innovative activities, insufficient legislative regulation of the innovative activity of road transport, and a low level of financing. At the level of motor-transport enterprises, this means insufficient financial resources for development and implementation of innovations, as well as lack of owners' interests to invest in long-term programs, insufficient attention to the strategic development of enterprises based on innovative activity, and lack of staff incentives to innovate.

Keywords: innovations, innovative activity, transport industry, motor transport enterprises, activation of innovative activity.

Постановка проблеми. Транспортна галузь є однією з ключових для національної економіки. При цьому її роль є надзвичайно важливою й багатогранною, адже вона є джерелом податкових надходжень у державний та місцеві бюджети, значним роботодавцем на ринку праці, ключовою складовою сфери послуг, водночас транспорт – це основа для розвитку промисловості, сільського господарства (об'єднуючи численних виробників та споживачів, галузь сприяє формуванню оптимальної логістики між ними). Значення транспорту посилюється в контексті переходу більшості економічно розвинених держав до постіндустріальної моделі, що характеризується домінуванням саме сфери послуг, до якої належить транспортна галузь. Саме цим пояснюється підвищена увага до розвитку транспорту, необхідності виявлення проблем її функціонування та пошуку шляхів стратегічного розвитку.

Однак, як зазначається в «Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року» [1], сьогодні транспортна галузь загалом задовольняє лише основні потреби населення та економіки в перевезеннях за обсягом, але не за якістю. сучасний стан транспортної галузі неповністю відповідає вимогам ефективного реалізації євроінтеграційного курсу України та інтеграції національної транспортної мережі в транс'європейську транспортну мережу. Отже, надзвичайної актуальності набуває дослідження стану інноваційної активності галузі загалом та її підприємств зокрема, оскільки саме впровадження інновацій на сучасному етапі є головною умовою підвищення ефективності, забезпечення конкурентоспроможності, що складає міцну основу сталого розвитку транспортної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічних тенденцій, особливостей проблем функціонування підприємств транспорту посідають провідне місце в працях вітчизняних учених-економістів, зокрема в роботах М.Н. Бідняка, В.М. Гурнака, Ю.В. Гулевич, В.Г. Коби, Т.К. Завгородньої.

Питання інноваційного розвитку транспортної галузі в контексті реформування національної економіки є актуальними і вагомими, адже ця проблематика відображена в наукових працях В.В. Біліченка, О.М. Ложачевської, О.Г. Парфентьевої та інших учених.

Однак, незважаючи на значну кількість наукових робіт з цієї проблематики, є потреба постійного моніторингу тенденцій інноваційного поступу задля виявлення закономірностей та вирішення проблем розвитку підприємств автомобільного транспорту України.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану та тенденцій інноваційної активності автотранспортних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транспортна галузь

України, як і вся національна економічна система, пройшла періоди глибокої трансформації, які характеризувалися впливом світових кризових явищ, кардинальним реформуванням національної економіки, визначенням вектору її стратегічного розвитку. В цьому контексті великого значення набуває дослідження динаміки частки транспортної галузі та її автотранспортного сектору у ВВП країни у 2007–2018 роках, а також визначення впливу двох послідовних економічних криз 2008–2009 та 2014–2015 років (рис. 1) [2].

Аналіз свідчить про те, що транспортна галузь має досить значний вплив на обсяг ВВП (не менше 6% ВВП весь період дослідження), але водночас динаміка показників має різноспрямований характер, адже за постійного спаду обсягів наданих послуг (-1,5% ВВП за період дослідження) відбувається незначне, але все ж таки збільшення частки внеску підприємств автомобільного транспорту (за 2007–2018 роки відбулося збільшення на 0,1% ВВП).

Великого значення також набуває оцінювання частки автотранспортних підприємств у доходах, які генерувалися транспортом держави загалом (рис. 2) [2].

Отже, частка доходів автотранспортних підприємств з 2009 року зросла на 10,4 в. п., що, безумовно, підтверджує позитивні тенденції та надзвичайно важливу роль цього сектору національної економіки, але водночас необхідно відзначити суттєві проблеми цих підприємств щодо рівня інноваційної активності (табл. 1).

Аналізуючи статистичні дані, можемо побачити, що за досліджуваній період відбувалося збільшення частки підприємств – розробників інновацій (на 2%), а

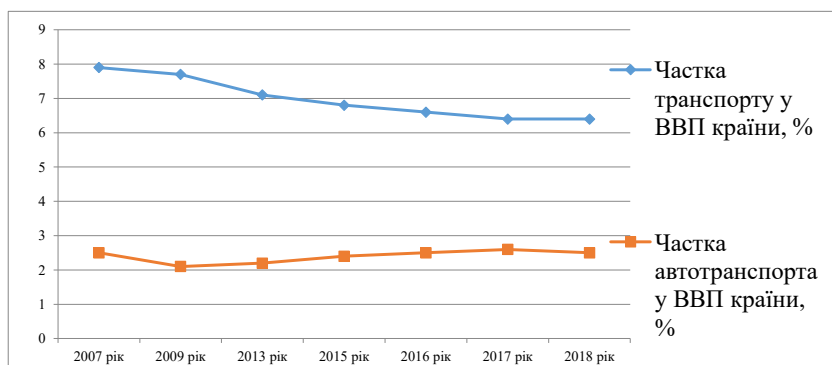

Рис. 1. Динаміка частки транспорту та автотранспортного сектору у ВВП країни, 2007–2018 роки

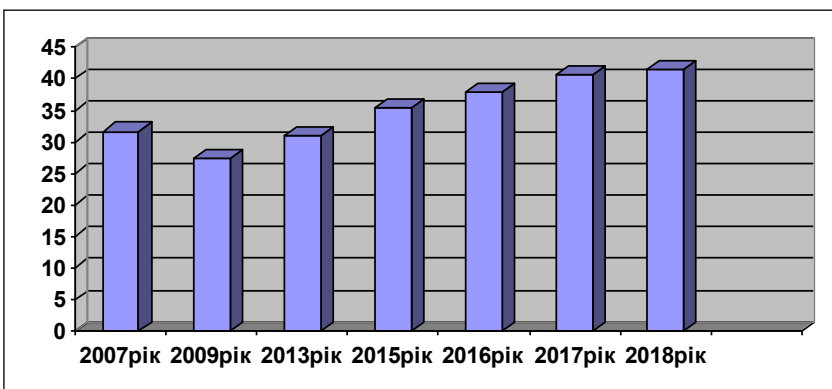

Рис. 2. Динаміка частки автотранспортного сектору у доходах транспортної галузі, 2007–2018 роки

Таблиця 1. Динаміка частки підприємств, що розробляли та впроваджували інновації (зокрема, на автомобільному транспорті)

Показник	Роки							Відхилення
	2007	2009	2013	2015	2016	2017	2018	
Підприємства, що розробляли інновації, %	14,2	12,8	16,8	17,3	18,9	16,2	16,5	2,3
зокрема, на автотранспорті, %	11,4	10,5	9,7	9,5	9,2	9,1	9,1	-2,3
Підприємства, що впроваджували інновації, %	11,5	10,7	13,6	15,2	16,6	14,3	15,1	3,6
зокрема, на автотранспорті, %	10,2	9,9	9,5	8,9	8,8	8,6	8,8	-1,4

Таблиця 2. Оцінка напрямів розроблення та впровадження інновацій на автотранспортних підприємствах

Напрямок розроблення та впровадження інновацій	Інтенсивність розроблення та впровадження
Техніка	Не часто
Технології	Дуже повільно
Менеджмент	Не часто
Виробнича сфера	Дуже повільно
Продуктова сфера	Дуже повільно
Маркетинг	Не часто
Управління персоналом	Дуже повільно
Соціальна сфера	Дуже повільно

Таблиця 3. Динаміка частки держави у фінансуванні розроблення, придбання та впровадження інновацій підприємствами, 2007–2018 роки

Показник	Роки							Відхилення
	2007	2009	2013	2015	2016	2017	2018	
Всього, %	1,3	1,6	0,26	0,40	0,77	2,79		1,49
зокрема, автотранспорт, %	0,6	0,3	0,1	0,1	0,2	0,5		-0,10

наприкінці 2018 року вона склала 16,5%, при цьому на автотранспорті ця тенденція має протилежний характер. Якщо у 2007 році 11,4% підприємств розробляли інновації, то наприкінці 2018 року їх частка зменшилась на 2,3 в. п. Необхідно відзначити, що критично малим є відсоток автотранспортних підприємств, що впроваджували інновації, адже за досліджуваний період він зменшився з 10,2% до 8,8%.

Досліджуючи інноваційну активність [2; 3], оцінюємо напрями розроблення та впровадження інновацій (табл. 2).

Отже, можна зробити висновок, що жоден напрямок не був пріоритетним під час розроблення та впровадження інновацій на автотранспортних підприємствах, але їх інноваційна активність була спрямована на техніку, менеджмент та маркетинг.

До основних причин низької активності інноваційної діяльності підприємств автомобільного транспорту можна віднести такі.

1) на державному рівні мають місце неефективна державна система підтримки й розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, яка об'єднує багато інституцій, що формально виконують свої функції; недостатнє законодавче регулювання інноваційної активності автотранспорту щодо інструментів стимулювання такої активності; низький рівень фінансових стимулів у сфері оподаткування, співфінансування, придбання та впровадження інновацій (табл. 3) [2].

2) На рівні підприємств автотранспорту мають місце недостатність фінансових ресурсів, що виділяються на розроблення, придбання та впровадження

інновацій (обумовлюється розмірами підприємства), зацікавленість власників в отриманні максимальної вигоди у короткостроковому періоді, небажання відволікати фінансові кошти на інноваційну активність; недостатність уваги питанням стратегічного розвитку підприємства й вагомості інноваційного підґрунтя; відсутність у працівників стимулів до інноваційної активності.

Отже, основними напрямами активізації інноваційної активності для вітчизняних підприємств є посилення пільгового режиму для підприємств, що впроваджують інновації та виготовляють інноваційну продукцію, відновлення функціонування Державного інноваційного фонду, вдосконалення системи кредитування інноваційної діяльності підприємств, стимулювання прямих іноземних інвестицій, сприяння переорієнтації зовнішньоекономічної діяльності на високотехнологічний експорт [4; 5].

Висновки з проведеного дослідження. Дослідження розвитку транспортної галузі та її автотранспортного сектору протягом 2007–2018 років дало змогу виявити їх суттєве значення для національної економіки. Отже, вони є не тільки індикаторами рівня економічного розвитку країни, але й потужними драйверами прогресивних змін. Проведений аналіз інноваційної діяльності автотранспортних підприємств виявив наявність значної кількості проблем на різних рівнях, що потребує пошуку шляхів їх вирішення в контексті забезпечення стратегічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності на локальних і глобальних ринках надання транспортних послуг.

1. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-HYPERLINK> (дата звернення: 28.09.2019).
 2. Статистична інформація / Державна служба статистики України/ 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 01.10.2019).
 3. Luzhetskyu V. *Innovative activities of motor transport enterprises. The scientific potential of the present.* St Andrews, Scotland, UK, 2016. P. 136–138.
 4. Поплавський М.В. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної активності підприємств України на сучасному етапі. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. *Економіка*. 2017. С. 83–90.
 5. Єпіфанова І.Ю. Внутрішні джерела активізації інноваційної діяльності. Процесне та соціально-компетентне управління інноваційним розвитком підприємницьких систем : монографія / за наук. ред. О.М. Полінкевич. Луцьк, 2017. С. 174–183.
-
1. *Natsional'na transportna stratehiya Ukrayiny na period do 2030 roku.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-HYPERLINK> (accessed: 28.09.2019) (in Ukrainian)
 2. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny (2019). Statystychna informatsiya.* URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 01.10.2019) (in Ukrainian)
 3. Luzhetskyu V. (2016). *Innovative activities of motor transport enterprises. The scientific potential of the present.* St Andrews, Scotland, UK 136–138.
 4. Poplavskyu M. (2017). *Problemy ta perspektyvy rozvytku innovatsiyanoi aktyvnosti pidpryyemstv Ukrayiny na suchasnomu etapi. Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody. Ekonomika*, 83–90. (in Ukrainian)
 5. Yepifanova I.Yu. (2017). *Vnutrishni dzherela aktyvizatsiyi innovatsiyanoi diyalnosti. Protsesne ta sotsial'no-kompetentne upravlinnya innovatsiynym rozvytkom pidpryyemnytskykh system : monohrafiya / za nauk. red. O.M. Polinkevych. Lutsk*, 174–183. (in Ukrainian)

E-mail: grechan.pavlo@gmail.com